

Zbigniew Krawczyk

Aksjologiczne wymiary sportu

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 6, 324-326

2006

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Aksjologiczne wymiary sportu / Axiological dimensions of sport

Axiological Aspects of Sport – Practical Dimensions, praca zbiorowa pod redakcją naukową Jerzego Kosiewicza i Kazimierza Obodyńskiego, Koraw, Rzeszów 2004, ss. 175.

Powołanie przed kilku laty Europejskiego Stowarzyszenia Socjologii Sportu (przy istotnym wsparciu reprezentantów nauk społecznych o kulturze fizycznej z Polski) oraz poszerzenie się Unii Europejskiej o kilka krajów Europy Środkowej sprzyja nowym inicjatywom eksploracyjnym i wydawniczym. Te zjawiska w sposób naturalny wpłynęły na kierunek aktywności prof. Jerzego Kosiewicza, który jako kierownik Katedry Nauk Społecznych AWF, a jednocześnie v-ce przewodniczący wyżej wspomnianego stowarzyszenia podjął się roli koordynatora międzynarodowych badań naukowych na temat „Values and Cultural Models in Sport – complementary and comparative research”. W sprawie te niejako został wciągnięty prof. Kazimierz Obodyński, dyrektor Instytutu Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego Uniwersytetu Rzeszowskiego jako organizator II Europejskiego Sympozjum, jakie odbyło się w Łańcucie w maju ubiegłego roku.

Recenzowane dzieło stanowi drugi tom studiów ukazujących sport jako wartość społeczno-kulturową, a jednocześnie źródło wartości: egzystencjalnych, moralnych, estetycznych, pedagogicznych, rekreacyjno-zdrowotnych itp.

W pierwszym tomie zatytułowanym *Values and Sport – Theoretical Foundations* autorzy skupili swoją uwagę na teoretycznych aspektach sportu ujętych w perspektywie aksjologicznej, zaś w tomie drugim podjęli się prezentacji i analizy praktycznych funkcji sportu w płaszczyźnie pedagogicznej, społeczno-historycznej i socjalizacyjnej. Oba wspomniane tomy mogą być odbierane przez czytelnika jako dzieła względnie niezależne.

Recenzowane dzieło poprzedzone zostało wstępem prof. Kosiewicza (*Anthropo-Axiological Aspects of Sport – Introduction*), w którym autor wyjaśnia specyfikę podejścia antropologicznego i aksjologicznego wobec sportu, a jednocześnie kreśli relacje między tymi dwoma perspektywami poznawczymi a naukami szczegółowymi (głównie humanistyczno-społecznymi) o sporcie. Następnie charakteryzuje on ogólnie problematykę oraz tematyczny układ książki. W ten sposób pomysłany i zrealizowany wstęp spełnia całkowicie rolę wprowadzenia do omawianej książki.

Część pierwsza – najobszerniejsza – omawianego dzieła: *Education and Quality of Sport* – składa się z sześciu studiów obrazujących relacje między wychowaniem i jakością sportu. Rozpoczyna ją studium G. Jarvie i J. Ramsay (Szkocja) ukazujące zjawisko edukacji przez sport (*Education Through Sport: From Scotland to Brasil*) w takich krajach jak Anglia, Kanada, Kenia i Brazylia, ale przede wszystkim Szkocja. Autorzy dokonują tu reanalizy rozmaitych opracowań empirycznych prowadzonych w omawianych krajach, a jednocześnie prezentują własne wyniki badań. To studium porównawcze jest bardzo ciekawe ze względu na ukazanie pluralistycznych dróg wychowania przez sport w poszczególnych krajach.

Kolejne studium, A. Bochenek i W. Burzyńskiego (B. Podlaska), poświęcone zostało aktywności auto-edukacyjnej poprzez sport (*Self – Educational Activity as an Element of Axiological Aspect of Sport*). Jest to interesująca próba zastosowania psycho-pedagogicznej teorii samowychowania do oceny sportu jako narzędzia stymulującego ten proces.

Trzecie studium zamieszczone w tej części pracy wraca do komparatystyki międzynarodowej, tym razem w perspektywie europejskiej. Mianowicie autorka węgierska, H. Szegner, postanowiła ukazać związki między aktywnością społeczną i jakością życia (*Sustainable Quality of Life through Sport in Europe*). Jest to bardzo interesujący artykuł oparty na europejskiej literaturze przedmiotu oraz dokumentach Unii Europejskiej omawiający potencjalne możliwości sportu w rozwoju ekonomicznym oraz poziomu i stylu życia i zdrowia publicznego społeczności krajów zjednoczonej Europy.

Do tego zagadnienia, ale jedynie na przykładzie studentów wychowania fizycznego i sportu z Kolonii i Lublany, wracają realizatorzy socjologicznych badań empirycznych w tych uczel-

niach M. Topic i J. Mrazek (*Study Situation and Professional Perspectives of PE and Sport Students in Germany and Slovenia*). Ukazano tu ponadto, jak się okazało niewielkie różnice, jakie zachodzą w systemie studiów i preferencji zawodowych studentów w omawianych krajach. Na wielce pozytywną ocenę zasługuje warsztat empiryczny, jakim dysponują autorzy omawianego artykułu.

Zagadnieniu edukacji dla turystyki w Polsce (*Education for Tourism in Poland*) poświęcony jest kolejny tekst, pióra R. Rowińskiego, zawarty w omawianej części książki. Ma on charakter raportu z badań empirycznych, dotyczących aspiracji, preferencji oraz uczestnictwa młodzieży w turystyce (n = 401 osób) organizowanej przez PTTK. Artykuł robi wrażenie skrótu rozprawy doktorskiej, w związku z czym jego trzy części: ramy teoretyczne – prezentacja wyników badań oraz końcowe refleksje i wnioski są mało spójne. Mimo tych uchybień studium istotnie wzbogaca omawianą część książki.

Tę część zamyka studium teoretyczne J. Kosiewicza poświęcone edukacji olimpijskiej rozważanej na tle szerszego procesu edukacji młodego pokolenia (*Olympic Education in the Education Process of Youth*). Jest to bardzo przydatny tekst. Porządkuje bowiem relacje między sportem i wychowaniem i uściśla zarówno szatę pojęciową, jak i stronę rzeczową interesującej nas problematyki. Autor sprowadza także do realistycznych wymiarów zjawisko wychowania olimpijskiego.

Część druga: *Sport in the Social and Historical Perspective.*

Tę część słusznie inauguruje studium L. Dušana z Bratysławy obrazujące wartości i wzory kulturowe sportu słowackiego w dobie demokratycznych przeobrażeń społecznych (*Values and Cultural Patterns of Sport During a Period of Society Transformation in the Slovak Republic*). Autor przedstawia w nim zróżnicowanie sportu w zależności od klas społeczno-ekonomicznych, wieku, płci, narodowości (chodzi o mniejszości narodowe), stylu życia itp. Analiza posiada głównie jakościowy charakter; w tekście możemy jednak znaleźć pewne dane ilościowe. Tę problematykę autor wiąże z przeobrażeniami demokratycznymi na Słowacji.

Analogiczne opracowanie przedstawione zostało przez T. Bakony'ego z Węgier (*Seeking New Ways and Means in Public Sports Policies in Hungary after the Democratic Transformation in 1989–1990*). Znajdujemy w nim zarys koncepcji społeczno-politycznej sportu i obraz praktyki sportowej na Węgrzech w latach 90-tych ub. w. i współcześnie. Chodzi tu głównie o rozwiązania prawno-instytucjonalne i o wyjaśnienie roli państwa w rozwoju sportu. Praca oparta jest głównie na dokumentach i stanowi ważny przyczynek do polityki sportowej w krajach demokratycznej transformacji.

Jednym z elementów tej polityki jest systemowe przeciwdziałanie dewiacjom w sporcie. W sprawie tej wypowiada się w kolejności, także autor węgierski, w artykule poświęconym zagadnieniom chuligaństwa sportowego (*Rules in Hungary to Stop Football Hooliganism*). Autor rorpatruje to zagadnienie w perspektywie europejskiej, a następnie wskazuje na okoliczności, w których owo zjawisko pojawiło się na Węgrzech. Stawia oryginalną tezę, że chuligaństwo stadionowe rozprzestrzeniło się w czasie gwałtownych zmian ustrojowych na Węgrzech, kiedy to stary reżim był mocno osłabiony, a nowy porządek demokratyczny jeszcze nie działał sprawnie. Jest to teza, która bodaj sprawdza się we wszystkich krajach postsocjalistycznych.

Omawianą część książki kończy nowatorska praca historyczno-źródłowa J. Chełmeckiego obrazująca rozwój ukraińskich organizacji sportowych we Wschodniej Małopolsce do 1939 r. (*Development of Ukrainian Sport Organisations on the Area of Eastern Małopolska Region in the period 1884–1939*). Opracowanie ma charakter historiograficzny i jako takie jest istotnym przyczynkiem do kwestii wpływu sportu na dojrzewanie ukraińskiej świadomości narodowej. Szkoda, że autor nie rozdzielił omawianych kwestii śródtytułami i nie zakończył krótkim podsumowaniem.

Część trzecia: *Sport in Media and Literature*

Jest to część najkrótsza, zarówno pod względem ilości artykułów (3), jak też zakresu podejmowanej problematyki. Dwie pierwsze prace dotyczą sportu upowszechnionego przez media, a w szczególności telewizję. Autorami, którzy podejmują tę problematykę są: austriacki socjolog O. Weiss (*Sport as a Cultural Product and the Role of the Media*) oraz dwaj warszawiacy: filozof i socjolog – Jakub Mosz i Krzysztof Jankowski. Ten pierwszy ujmuje interesujące nas zagadnie-

nia w kategoriach teorii socjalizacji, pozostali zajmują się sportem w środkach masowego komunikowania jako przejawem rozwoju kultury masowej. Zdaniem Weissa sport telewizyjny spełnia warunki społecznej interakcji, w której młodzież uczestniczy głównie poprzez proces naśladowania bohaterów sportu.

Tę część dopełnia przypomnienie twórczości poetyckiej Kazimierza Wierzyńskiego w 35. rocznicę jego śmierci dokonane przez dwóch polskich autorów: I. Bittnera i A Bryka.

Kończąc, należy zauważyć, że recenzowane dzieło można uznać za udane przedsięwzięcie międzynarodowej współpracy w zakresie badań społecznych nad sportem.

This article is a review of the book *Axiological Aspects of Sport – Practical Dimensions* (J. Kosiewicz, K. Obodyński, eds.). It presents sport as a socio-cultural value as well as a source of values of various kinds: existential, moral, esthetic, pedagogical, recreational etc. ones.

Po kolokwium habilitacyjnym – spotkanie trzech generacji naukowców: (od lewej) Kazimierz Obodyński, Zbigniew Krawczyk, Wojciech J. Cynarski i Jerzy Kosiewicz. AWF Warszawa, 15. marca 2005 [fot. W. Bajorek]